

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

Satversmes tiesas tiesnešu

Kaspara Baloža un Kristīnes Krūmas

atsevišķās domas

Rīgā 2015. gada 16. jūlijā

lietā Nr. 2015-01-01

“Par Latvijas valsts karoga likuma 7. panta pirmās un otrās daļas un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.⁴³ panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 100. pantam”

1. Satversmes tiesa (turpmāk arī – tiesa) 2015. gada 2. jūlijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2015-01-01 (turpmāk – Spriedums), kurā izvērtēja Latvijas valsts karoga likuma 7. panta pirmās un otrās daļas un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.⁴³ panta (turpmāk kopā arī – apstrīdētās normas) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 100. pantam. Lieta tika ierosināta pēc Solvitas Olsenas (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) konstitucionālās sūdzības.

Spriedumā Satversmes tiesa atzina Latvijas valsts karoga likuma (turpmāk arī – Valsts karoga likums) 7. panta pirmo un otro daļu par atbilstošu Satversmes 100. pantam, bet Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (turpmāk arī – LAPK) 201.⁴³ pantu tiktāl, ciktāl tas nosaka sodu par Latvijas valsts karoga nenovietošanu pie fiziskajām personām piederošām dzīvojamām ēkām atbilstoši Latvijas valsts karoga likuma 7. panta pirmajai un otrajai daļai, – par neatbilstošu Satversmes 100. pantam.

2. Mēs piekrītam Spriedumā secinātajam, ka Latvijas valsts karoga likuma 7. panta pirmā un otrā daļa (turpmāk arī – apstrīdētās Valsts karoga likuma normas) atbilst Satversmes 100. pantam. Tomēr Satversmes tiesas izmantotie argumenti un metodoloģija, mūsaprāt, nesniedz pārliecinošu konstitucionāli tiesisku vērtējumu izskatāmajā lietā būtiskos jautājumos.

Uzskatām, ka Satversmes tiesa nav pietiekami izvērtējusi Pieteikuma iesniedzējas pamattiesību iespējamo aizskārumu un ir nepamatoti paplašinājusi lietas izskatīšanas robežas. Spriedumā ietvertajā argumentācijā attiecībā uz pamattiesību ierobežojumu nav skaidri atklāts tā leģitīmais mērķis. Tiesa arī nav ņēmusi vērā likumdevēja rīcības brīvību, kas tam piemīt, nosakot valsts karoga lietošanas pienākumu un sodu par šā pienākuma nepildīšanu. Nepiekrītam Spriedumā ietvertajam secinājumam par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.⁴³ panta (turpmāk arī – apstrīdētā LAPK norma) neatbilstību Satversmes 100. pantam.

3. No lietas materiāliem izriet, ka 2013. gada 14. jūnijā Pieteikuma iesniedzēja savā īpašumā, kas ir arī viņas dzīvesvieta, svinējusi ģimenes svētkus. Pie dzīvojamās ēkas nebijis novietots Latvijas valsts karogs (turpmāk arī – valsts karogs) sēru noformējumā, jo tas traucējis svinēt svētkus. Par šo pārkāpumu sastādīts administratīvā pārkāpuma protokols, un Pieteikuma iesniedzēja sodīta ar brīdinājumu, pamatojoties uz LAPK 32. pantu un 201.⁴³ panta pirmo daļu.

3.1. Sprieduma 10. punktā izklāstīti galvenokārt Pieteikuma iesniedzējas argumenti attiecībā uz viņas pamattiesību aizskārumu, taču tiesa nav pietiekami detalizēti izvērtējusi šā iespējamā aizskāruma apjomu. Tāpēc nevaram piekrist Sprieduma 10.2. punktā norādītajam par lietas izskatīšanas robežām.

Konstitucionālās sūdzības izskatīšana un izlemšana atšķirībā no abstraktās tiesību normu kontroles nav tāds līdzeklis, kas kalpotu tikai tiesību sistēmas sakārtošanai. Tā visupirms ir līdzeklis, kas kalpo konkrētās konstitucionālās sūdzības iesniedzēja pamattiesību aizsardzībai. Tāpēc Satversmes tiesai ir individuāli jāizvērtē apstrīdēto ierobežojumu

proporcionalitāte attiecībā uz konstitucionālās sūdzības iesniedzēju (*sk. Satversmes tiesas 2006. gada 15. jūnija sprieduma lietā Nr. 2005-13-0106 20.2. punktu*).

Satversmes tiesa pienākumu novietot valsts karogu pie fiziskajām personām piederošām dzīvojamām ēkām vērtējusi attiecībā uz visām desmit dienām, kas norādītas apstrīdētajās Valsts karoga likuma normās. Taču Pieteikuma iesniedzējai apstrīdētās normas tika piemērotas tikai attiecībā uz konkrētu datumu – 14. jūniju.

Sprieduma 10.2. punktā tiesa norāda uz to, ka apstrīdētās Valsts karoga likuma normas tiks vērtētas kopsakarā ar apstrīdēto LAPK normu, lai gan Pieteikuma iesniedzējai piemērota tikai LAPK 201.⁴³ panta pirmā daļa. Taču Spriedumā nav pamatots, kāpēc Satversmes tiesa izvērtē arī tādas Valsts karoga likuma un LAPK normas, kuras Pieteikuma iesniedzējai nav piemērotas. Tāpat Satversmes tiesa nav nošķīrusi datumus, kuros valsts karogs pie ēkām novietojams sakarā ar svētkiem, no datumiem, kuros pie ēkām novietojams valsts karogs sēru noformējumā.

3.2. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts kopsakarā ar 19.² panta sestās daļas 1. punktu prasa pieteikumā juridiski pamatot apstrīdēto normu neatbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normai. Turklāt pieteikumā jāpamato, ka tieši šī neatbilstība izraisa pieteikuma iesniedzējam Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumu.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka jēdziens „aizskar” likumā ietverts ar mērķi norobežot konstitucionālo sūdzību no sūdzības vispārības labā. Tas prasa, lai pastāvētu pamatota iespējamība, ka apstrīdētā norma aizskar pieteikuma iesniedzēju (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 22. februāra sprieduma lietā Nr. 2001-06-03 secinājumu daļas 2.4. punktu*). Personas pamattiesību aizskārumu Satversmes tiesas likuma izpratnē ir saprotams

tādējādi, ka apstrīdētā norma rada nelabvēlīgas sekas tieši pieteikuma iesniedzējam (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 11. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2002-07-01 3. punktu*). Tas nozīmē, ka konstitucionālo sūdzību var iesniegt gadījumos, kad, pirmkārt, pamattiesību aizskārums ir tiešs, konkrēts, apstrīdētā norma aizskar pieteikuma iesniedzēju pašu un, otrkārt, aizskar pieteikuma iesniegšanas brīdī, proti, tad, kad pamattiesību aizskārums jau pastāv (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-74-01 12. punktu un 2002. gada 11. novembra lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2002-07-01*).

Konstitucionālās sūdzības gadījumā ir svarīgi noskaidrot, vai tiešām ir aizskartas pieteikuma iesniedzējam Satversmē noteiktās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 15. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2008-36-01 9. punktu*). Tiesa lietas izskatīšanas gaitā pārbauda aizskāruma esamību, ņemot vērā lietā apkopotos materiālus un viedokļus (*sk. Satversmes tiesas 2012. gada 8. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2012-04-03 18. punktu*). Par pašu aizskārumu var liecināt tiesību normas piemērošanas akts, kas rada personai nelabvēlīgas sekas (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 10. maija sprieduma lietā Nr. 2012-16-01 21.1. punktu*).

3.3. No lietas materiāliem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējai ir piemērota vienīgi Valsts karoga likuma 7. panta otrā daļa un LAPK 201.⁴³ panta pirmā daļa. Administratīvais sods – brīdinājums – Pieteikuma iesniedzējai piemērots par to, ka pie viņai piederošās dzīvojamās ēkas nebija novietots valsts karogs sēru noformējumā 2013. gada 14. jūnijā (*sk. lietas materiālu 22. lpp.*). Pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums tam, ka Valsts karoga likuma 7. panta pirmā daļa būtu Pieteikuma iesniedzējai radījusi nelabvēlīgas sekas un tādējādi aizskartu viņas pamattiesības. Satversmes tiesas praksē atzīts, ka persona ir tiesīga vērsties Satversmes tiesā tikai tādā gadījumā, kad pastāv tieša saikne starp šīs personas pamattiesību ierobežojumu un pieteikumā apstrīdēto tiesību normu (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-74-01 12. punktu*).

No pieteikuma un lietas materiāliem gūstams apstiprinājums vienīgi tam, ka pastāv saikne starp Pieteikuma iesniedzējas pamattiesību aizskārumu un Valsts karoga likuma 7. panta otrajā daļā noteikto pienākumu pie dzīvojamām ēkām novietot valsts karogu sēru noformējumā 14. jūnijā. Attiecībā uz pārējām apstrīdētajām Valsts karoga likuma normām, kā arī LAPK 201.⁴³ panta otro daļu nevar konstatēt to, ka Pieteikuma iesniedzējas pamattiesības būtu aizskartas. Satversmes tiesai, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 3. punktu, tiesvedība lietā bija jāizbeidz daļā par tām apstrīdētajām Valsts karoga likuma un LAPK normām, kuras neaizskāra Pieteikuma iesniedzējas pamattiesības.

Līdz ar to Satversmes tiesai apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 100. panta pirmajam teikumam vajadzēja vērtēt tiktāl, ciktāl tās attiecas uz fizisko personu pienākumu novietot valsts karogu sēru noformējumā pie tām piederošajām dzīvojamām ēkām 14. jūnijā, bet attiecībā uz pārējām apstrīdētajām Valsts karoga likuma un LAPK normām tiesvedība bija jāizbeidz.

4. Mēs uzskatām, ka Satversmes tiesa, izvērtējot apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 100. panta pirmajā teikumā nostiprinātajām ikviena tiesībām uz vārda brīvību, nav pietiekami pārliecinoši atklājusi un raksturojusi pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi. Satversmes tiesas izmantotā argumentācija attiecībā uz leģitīmo mērķi ietver galvenokārt apsvērumus par to, kādiem tiesībpolitiskiem mērķiem kalpo Latvijas valsts karoga lietošanas normatīvais regulējums.

Sprieduma 15.1. punkta noslēgumā tiesa kā ierobežojuma mērķus papildus demokrātiskās valsts iekārtas aizsardzībai norādījusi „sabiedrības labklājības celšanu” un valsts drošību, abus pēdējos mērķus kopā nosaucot par „apkopojošu mērķi”. Valsts drošība kā ierobežojuma mērķis Spriedumā minēta, atsaucoties uz Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10. pantu. Tomēr apgalvojums par sabiedrības labklājības celšanu un valsts drošību kā ierobežojuma leģitīmajiem mērķiem Sprieduma

turpinājumā saturiski netiek atklāts. Satversmes tiesa nav arī argumentējusi to, kā abi minētie mērķi būtu saistāmi ar Satversmes 116. pantā minētajām konstitucionālajām vērtībām, kuru labad pamattiesības var tikt ierobežotas.

Sprieduma 15.2. punktā ietvertajā argumentācijā Satversmes tiesa būtībā paudusi apsvērumus par Latvijas valsts karoga lietošanas normatīvā regulējuma mērķiem un valsts karoga simbolisko nozīmi, nevis sniegusi pamatojumu šā punkta noslēguma secinājumam par demokrātiskās valsts iekārtas aizsardzību kā pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi.

Likuma kopējais mērķis vai citi likumdevēja tiesībpolitiskie mērķi var lielākā vai mazākā mērā sakrist ar pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi vai ļaut to precīzāk identificēt, tomēr to noskaidrošana nav galvenais izvērtēšanas jautājums. Pamattiesību ierobežojuma samērīgums ir izvērtējams attiecībā uz šā ierobežojuma leģitīmo mērķi, nevis saistībā ar tiesībpolitiskiem mērķiem, kurus likumdevējs vēlējis sasniegt. Tāpēc Satversmes tiesai ir jānoskaidro konkrēta pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis, proti, tā būtiskā interese, kuras nodrošināšanas labad ierobežotas personas pamattiesības.

Var piekrist Spriedumā ietvertajam secinājumam par demokrātiskās valsts iekārtas aizsardzību kā pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi, tomēr Satversmes tiesa nav pietiekami argumentējusi to, kāpēc tieši šā mērķa sasniegšanas labad noteikts personas vārda brīvības ierobežojums.

5. Vērtējot apstrīdētajās normās ietvertā pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, Satversmes tiesa nav pietiekami ņēmusi vērā izskatāmās lietas būtību un nav ievērojusi izvērtējuma robežas. Tāpat Satversmes tiesa ir atkāpusies no Spriedumā ietvertā secinājuma par apstrīdēto normu vērtēšanu to kopsakarā.

5.1. Sprieduma 10.2. punktā tiesa pamatojusi, kāpēc apstrīdētās normas analizējamās kopsakarā. Tiesa norāda: tā kā apstrīdētajā LAPK normā nav izsmeļoši uzskaitītas visas administratīvā pārkāpuma pazīmes, pienākums

novietot Latvijas valsts karogu pie fiziskajām personām piederošām dzīvojamām ēkām un par šā pienākuma nepildīšanu paredzētais administratīvais sods jāvērtē kopsakarā.

Taču Satversmes tiesa Sprieduma 16. punktā, pārbaudot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, nav pamatojusi atkāpi no Sprieduma 10.2. punktā norādītās metodoloģijas un apstrīdēto LAPK normu analizējusi atsevišķi no apstrīdētajām Valsts karoga likuma normām. Sākot pārbaudīt, vai likumdevēja izmantotie līdzekļi ir piemēroti pamattiesību ierobežojuma leģitīmā mērķa sasniegšanai, tiesa norādījusi, ka tiks vērtēts „apstrīdētajās normās ietvertais vārda brīvības ierobežojums” (*sk. Sprieduma 16.1. punktu*). Taču turpmākā argumentācija līdz Sprieduma 16.4. punkta noslēgumam attiecas nevis uz apstrīdētajām normām to kopumā, bet gan vienīgi uz apstrīdētajām Valsts karoga likuma normām. Minētā punkta noslēgumā secināts, ka apstrīdētās Valsts karoga likuma normas atbilst Satversmes 100. pantam. Savukārt Sprieduma 16.5. punktā, kurā vērtēta apstrīdētā LAPK norma, tiesa konstatējusi, ka sods par valsts karoga nenovietošanu pie fiziskajām personām piederošām dzīvojamām ēkām maina pamattiesību ierobežojuma juridisko dabu.

No samērīguma izvērtēšanas metodoloģijas un argumentiem, kurus tiesa izmantojusi Sprieduma 16. punktā, faktiski vajadzētu izrietēt secinājumam, ka pastāv nevis viens pamattiesību ierobežojums, kas noteikts ar apstrīdētajām normām kopumā, bet gan divi pamattiesību ierobežojumi. Proti, ar apstrīdētajām Valsts karoga likuma normām noteiktais vārda brīvības ierobežojums un apstrīdētajā LAPK normā ietvertais sods – arī kā vārda brīvības ierobežojums. To netieši atzinusi arī Satversmes tiesa, secinot, ka „apstrīdētajā LAPK normā ietvertais ierobežojums tiktāl, ciktāl tas nosaka sodu par Latvijas valsts karoga nenovietošanu pie fiziskajām personām piederošām dzīvojamām ēkām, nav samērīgs un neatbilst Satversmes 100. pantam” (*sk. Sprieduma 16.8. punktu*). Taču pamattiesību ierobežojuma piemērotība un nepieciešamība Spriedumā izvērtēta tikai attiecībā uz apstrīdētajās Valsts karoga likuma normās noteikto valsts karoga novietošanas pienākumu.

Uzskatām, ka Satversmes tiesai bija konsekventi jāievēro Sprieduma 10.2. punktā ietvertais secinājums par nepieciešamību apstrīdētās normas vērtēt to kopsakarā. Tas būtu ļāvis nonākt pie vienota secinājuma par apstrīdētajās normās ietvertā pamattiesību ierobežojuma atbilstību samērīguma principam.

5.2. Mēs piekrītam tam, kas Spriedumā teikts par Latvijas valsts karoga nozīmi neatkarīgas valsts stiprināšanā. Valsts karogs kā valsts simbols ir neatņemams valsts konstitucionālās un starptautiskās identitātes elements (*sk. Sprieduma 15.2. punktu*). Latvijas valsts karogs ir definēts Satversmes 4. pantā. Satversmes tiesa, atsaucoties uz valststiesību zinātnes avotiem, atzinusi, ka Satversmes 77. pantā minētās normas, tostarp Satversmes 4. pants, ir pašas svarīgākās Satversmes normas, bez kuru grozīšanas vai atcelšanas nevarētu tikt grozīts Latvijas valsts iekārtas republikāniski demokrātiskais raksturs; tāpēc minētie panti ir nodoti pašas tautas aizsardzībā un nevar tikt grozīti citādi kā tautas nobalsošanas rezultātā (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 7. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2008-35-01 14. punktu*). Tomēr izskatāmajā lietā Satversmes tiesa nav ņēmusi vērā to, ka Latvijas valsts karoga īpašais Satversmē noteiktais statuss ietekmē arī konstitucionālās kontroles robežas.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka tiesību sistēmā ietilpst arī tādi jautājumi, kuru izlemšanai nav noteiktas stingras juridiskās robežas, bet kuros pieņemamie lēmumi ir atkarīgi galvenokārt no politiskās lietderības, un par šādiem jautājumiem ir jālemj demokrātiski leģitimētiem politiskiem valsts orgāniem, pirmām kārtām – likumdevējam (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 20. janvāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-08-0306 12. punktu*). Šī atziņa attiecas arī uz jautājumiem, kas saistīti ar būtisku valsts simbolu izmantošanu un likumdevēja brīvību noteikt, kad un kādos apstākļos šie simboli lietojami.

Spriedumā Satversmes tiesa nav ņēmusi vērā arī savā līdzšinējā praksē izteiktās atziņas par likumdevēja rīcības brīvību sodu politikā. Soda noteikšana par Latvijas valsts karoga novietošanas pienākuma nepildīšanu ir sodu politikas jautājums.

Satversmes tiesa atzinusi, ka likumdevējam ir plaša rīcības brīvība, nosakot sodu par konkrētiem nodarījumiem, kā arī paredzot nosacījumus personas atbrīvošanai no atbildības par tiem. Šādu regulējumu pieņemot, likumdevējs parasti balstās uz priekšstatiem, uzskatiem un vērtībām, ko akceptējusi sabiedrība un ko tas ir tiesīgs izteikt normatīvā veidā. Satversmes tiesas kompetencē ietilpstošā pārbaude sniedzas vienīgi tiktāl, ciktāl izvērtējams, vai likumdevējs nav acīmredzami pārkāpis tam Satversmē noteiktās rīcības brīvības robežas (*sk. Satversmes tiesas 2003. gada 29. oktobra sprieduma lietā Nr. 2003-05-01 29. punktu un 2011. gada 6. janvāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2010-31-01 5. punktu*). Par Satversmē noteikto rīcības brīvības robežu pārkāpšanu būtu uzskatāma, piemēram, tāda situācija, ka tiesību norma būtiski apdraud personas pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 19. novembra sprieduma lietā Nr. 2013-09-01 10. punktu*).

Saeima ir rūpīgi izvērtējusi ne vien apstrīdētajās Valsts karoga likuma normās noteikto karoga novietošanas pienākumu, bet arī sodu par šā pienākuma nepildīšanu. Piemēram, Saeimas debatēs norādīts, ka likumdevēja mērķis nav personas bargi sodīt un brīdinājums ir piemērots sods par karoga nenovietošanu pie ēkām Saeimas noteiktajās svētku un atceres dienās [*sk.9. Saeimas 2009. gada 15. oktobra sēdes stenogrammu. Latvijas Vēstnesis, 2009. gada 27. oktobris, Nr. 170 (4156)*].

Piekrītam pieaicinātās personas Mārtiņa Mita viedoklim, ka apstrīdētajā LAPK normā noteiktā sankcija – sākotnēji brīdinājums, kā arī brīdinājums vai naudas sods līdz 40 *euro* atkārtota pārkāpuma gadījumā – ir samērīga, jo nav barga un tiesību normu piemērotājam pat atkārtota pārkāpuma gadījumā ir iespēja ņemt vērā konkrētos apstākļus un vēlreiz piemērot brīdinājumu (*sk. lietas materiālu 141. lpp.*). Var secināt, ka Saeima nav pārkāpusi savas rīcības brīvības robežas un ir ievērojusi samērīguma principu.

Saeima savas rīcības brīvības ietvaros ir noteikusi 14. jūniju par Latvijas tautai būtisku datumu, kad pie ēkām novietojams Latvijas valsts

karogs sēru noformējumā, un paredzējusi samērīgu sodu par šā pienākuma nepildīšanu.

5.3. Sprieduma 16.6. punktā norādīts, ka demokrātiskā valstī līdzās imperatīviem līdzekļiem ir jārada arī vispārīga rakstura priekšnoteikumi labprātīgai pilsonisko pienākumu izpildei, kas primāri balstās nevis bailēs no soda, bet gan valstiskajā apziņā un attiecīgi izpaužas indivīda rīcībā un uzvedībā. Piekrītam Satversmes tiesas atziņai par valstiskās apziņas stiprināšanas nepieciešamību, taču par pārāk vispārinātu un nepamatotu uzskatām Spriedumā ietvertu pieņēmumu, ka valsts karogs Saeimas noteiktajās svētku un atceres dienās pie ēkām tiek novietots galvenokārt tāpēc, ka dzīvojamo māju īpašnieki baidoties no soda. Neatkarīgi no motivācijas, kuras dēļ persona pilda likuma prasības, valsts rīcībā ir jābūt arī piespiedu līdzekļiem, lai panāktu to, ka persona ievēro tiesību normas.

Kā norādīts tiesību zinātnē, valsts izdotas vai atzītas tiesību normas raksturo tas, ka to ievērošanu var panākt piespiedu kārtā. Nenosakot sankcijas par nepakļaušanos tiesību normai, var rasties šaubas par šīs normas kvalitāti, bet tiesiska valsts zaudē autoritāti un ticamību (*sk.: Rüthers B., Fischer C. Rechtstheorie. 5. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2010, S. 39*).

Apstrīdētās Valsts karoga likuma normas, ciktāl tās attiecas uz fiziskajām personām, kurām pieder dzīvojamās ēkas, ar Spriedumu ir kļuvušas par deklaratīvām normām, kas šīm personām uzliek vienīgi morālu pienākumu. Ja likumdevējs tiesību normās noteicis personām objektīvu pienākumu, tad jābūt arī tiesiskiem piespiedu līdzekļiem, ar kuriem var panākt šā pienākuma izpildi.

Uzskatām, ka ne vien Latvijas valsts karoga likuma 7. panta pirmā un otrā daļa, bet arī Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.⁴³ pants atbilst Latvijas Republikas Satversmes 100. pantam.